

РЕЦЕНЗИЯ

от

проф. Деляна Петрова Хаджиделева, дм

Катедра Здравни грижи

Факултет по Обществено здраве „Проф. д-р Цекомир Воденичаров, дмн“,

при МУ – София

E-mail: d.hadzhideleva@foz.mu-sofia.bg

GSM 0899920512

Определена за външен член на Научно жури

съгласно Заповед № Р-109-284 /01.07.2025 г. на Ректора на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“, гр. Варна

Относно: Процедура по защита на дисертационен труд на тема: „Управление на болковия синдром в гинекологичната практика“ за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4. Обществено здраве, научна специалност „Управление на здравните грижи“

Автор: Зоя Кирилова Горанова

докторант на самостоятелна подготовка по програма „Управление на здравните грижи“, в катедра „Здравни грижи“, Факултет „Обществено здравеопазване“, Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“, гр. Варна, зачислена с заповед № Р-109-304/16.07.2021 г.

Научни ръководители: **доц. Валя Димитрова, д.оз.**

проф. д-р Параскева Манчева, д.м.н.

Общо представяне на процедурата

Представените ми за разглеждане административни документи и материали са подготвени и представени в съответствие със Закона за развитие на академичния състав на РБългария, Правилника към него и Правилника за развитие на научния състав в Медицински университет – Варна. Те са подготвени прецизно и считам, че напълно съответстват на изискванията на нормативната уредба.

Биографични данни и кариерно развитие на докторанта

Зоя Горанова е родена на 11.02.1952 г. гр. София. През 1973 г. завършва медицинско образование като акушерка в Медицинско училище за акушерки и рехабилитатори в гр. София. През 2008 г. надгражда образованието си в МК – София, с ОКС „бакалавър“ със същата специалност, а през 2017 г. придобива ОКС „магистър“ по „Управление на здравните грижи“. От 1991 до настоящия момент работи като терапевт с китайски методи на лечение на частна практика в Амбулатория за неконвенционални методи на въздействие върху индивидуалното здраве.

Зоя Горанова притежава редица сертификати за допълнителна квалификация по акупунктура от университети и колежи в гр. Пекин, Република Китай. Провеждала е обучения по акупунктура и моксиотерапия, вендузотерапия, аурикулотерапия, китайски масаж, гуаша и др. в Гърция, Кипър, Русия, Латвия.

Членува в борда на директорите на Световната федерация на организациите по китайска медицина (WFCMS) и е член на борда за образование по китайска медицина. Председател е на Българска асоциация по акупунктура на физиотерапевтите.

Докторантката е оторизиран преподавател по китайска медицина на Дзян' си Университет по китайска медицина — Нан-чан, провинция Дзян' си, за България, Балканския полуостров, Кипър (повече от 10 години).

Образователното и кариерното развитие на кандидатката несъмнено показват, че тя притежава значителен професионален опит и се утвърждава като компетентен специалист в своята професионална област.

Кандидатката има активен научен профил в ORCID, Coogle Scholar и други научни база данни, което е показател за повишаване на видимостта на публикациите в научната общност. Справката за сходство между научните трудове на кандидата и интернет източниците гарантират надеждност и достоверност на продукцията на автора.

Съдържание и структура на дисертационния труд

Представеният от докторанта дисертационен труд следва класическата структура на подобен научен труд и е в обем от 198 страници (160-основен текст), като обособените вътрешни части на работата са логично организирани и взаимосвързани. Включва въведение, литературен обзор, цел, задачи, хипотеза и методика на проучване, резултати от собствени проучвания, изводи, концептуален модел, препоръки, заключение и приноси. Онагледен е с 17 фигури и 46 информативни

таблицы представляющие результаты от проучването и даващи яснота по изследвания проблем. Дисертацията има ясен и научен стил, с конкретно използвана научна терминология. Библиографската включва 236 литературни източника, основно от чуждестранни автори. Докторанта представя и 8 приложения свързани с инструментариума на проучването.

Във връзка с дисертацията си Зоя Горанова е представила 4 публикации и 1 участие в научен форум.

Актуалност и значимост на темата

Промоцията и профилактиката на женското здраве е важна част от общественото здравеопазване. Здравната промоция доведе до възникване на нови концепции и методи за укрепване на здравето на жените, което да допринесе до стабилна и продължителна фертилна възраст.

Научно-изследователска работа е насочена към разкриване на една възможност относно протекцията на женското здраве. Докторанта разглежда проблем свързан с профилактиката на болковия синдром в гинекологията. Хроничната болка в гинекологията може да има дългосрочни ефекти върху женското тяло, включително намалена плодовитост, сексуална дисфункция и психологически последици, като депресия и тревожност. В частност дисменореята се явява такъв сериозен медико-социален проблем. Това предполага търсене и допълване на профилактиката и лечението ѝ с нови за практиката немедикаментозни средства, а именно с физикални нетрадиционни методи, като акупунктурата и моксиотерапията. Тези методи допълват лечението и предоставят един по холистичен подход за управление на менструалната болка и благоприятстват здравето и подобряват качеството на живот на жените.

Актуалността на проблематиката в настоящия дисертационен труд се определя от необходимостта от проучвания, проследяващи ролята и значението на здравно-промотивните мероприятия и профилактичните възможности на неконвенционалните средства използвани при лечение на болковия синдром в гинекологията.

Научната стойност на дисертационния труд произлиза от факта, че проблема е разгледан многомерно и приноса от проучванията в тази сфера ще допринесат за намаляване и преодоляване на негативите, засягащи физическото и психично здраве на жените по време на болезнен менструален цикъл.

Характеристика и оценка на дисертационния труд

Въведението убедително обосновава актуалността на проблема и мотивацията на Зоя Горанова за избор на тема на дисертационния труд.

Докторанта е представил изчерпателен **литературен обзор**, структуриран логично и систематизирано в обем от 41 стр., който показва научна осведоменост и компетентност по проблематиката, към която е насочил интереса си на изследовател. Анализът е структуриран в няколко раздела, които поетапно представят отделните аспекти на проучвания проблем.

Обзорът започва с основни данни отнасящи се до болковия синдром в гинекологията. Подробно е разгледана симптоматиката при различни състояния свързани с оплаквания в долната част на корема при жената, като е обърнато специално внимание на дисменореята. Изведени са същността, класификацията и клинична ѝ изява. В частност дисменореята се явява сериозен медико-социален проблем. Това предполага търсене и допълване на профилактиката и лечението с нови за практиката немедикаментозни средства.

В отделна част е описан болковия синдром според неконвенционалната медицина (респ. китайската традиционна медицина). Анализирани са подробно теоретичните основи на акупунктурата и моксиотерапията през призмата на съвременните знания. Авторката обобщава различни резултати от многобройните изследвания и подробно представя механизма на аналгезията при акупунктура и благотворното ѝ влияние при дисменорея.

Логично структурираният литературен обзор издава широките компетенции на докторантката в областта на разглеждания проблем.

Оценка на целта, задачите и методиката

Изхождайки от анализирания данни в литературата докторант Зоя Горанова е дефинирала ясно целта на дисертационния си труд – *да се изследват и оценят възможностите на китайските методи за лечение – акупунктура, моксиотерапия и аурикулотерапия, подходящи за управление на болковия синдром при пациентки с дисменорея*. Задачите са логични, релевантни на целта на изследването, като с тяхното решаване трудът добива завършеност и пълнота. Формулираните две работни хипотези са конкретни и ясни. Последователността на етапите в проучването са точно и ясно описани, така че позволяват правилно разбиране на същността на

извършените действия. Методичният подход е достатъчно изчерпателен, позволява събиране на данни с висока стойност и достигане на поставените цели и задачи.

В проведеното собствено емпирично изследване, обект на проучването са 44 респондента с болков синдром вследствие на дисменорея. Респондентите са селектирани доброволно, разпределени в две групи (експериментална – 22 лица и контролна – 22 лица). При контролната група е приложено конвенционално лечение с аналгетици, а при експериментална е проведена лечебна програма в 3-6 курса, съставена от докторантката по методите на китайската медицина с акупунктура, моксиотерапия и аурикулотерапия, съобразена с особеностите на техния организъм. Изследването е протекло в два етапа – *предварителен* - за информация относно същността, целите и организацията на проучването, нужните изследвания, очакваните ползи, както и възможните рискове и неудобства от провеждането му и *II етап* – *основен* - провеждане на диагностично-терапевтичния алгоритъм в рамките на лечебната програма.

Статистическите подходи при определяне на извадката, както и цялостният статистически анализ на резултатите са прецизни и подходящо илюстрирани.

Оценка на резултати от изследването

Трета глава представлява същността на дисертационния труд. Докторанта започва проучването си с кратък тълковен речник на основните понятия в китайската традиционна медицина и теоретико–практичен анализ на физиологичните особености и патологията на женския организъм във фертилната възраст според теорията на китайската медицина. Изготвен е и представен много подробен алгоритъм на експерименталната методика на лечението. Детайлно са описани и добре илюстрирани две акупунктурни рецепти за корпорална терапия и аурикулотерапия, приложени за лечение на 4 клинични казуса. От анализа на резултатите получени при респондентите от тези казуси, докторантката доказва, че методите акупунктура, моксиотерапия и аурикулотерапията са необходима алтернатива в съвременната клинична практика.

Данните от собственото проучване на двете групи (контролна Г1 и експериментална- Г2) респонденти са адекватно анализирани и представени в логична последователност. Резултатите са подкрепени с детайлно структурирани фигури или подробни таблици, които представят получените

данни в по-синтезиран вид, осигуряващ тяхното правилно възприемане и разбиране.

В обсъждането 3. Горанова прави подробен анализ на резултатите от Визуално аналоговата скала (ВАС) за силата на болезненото усещане (0-10) преди и след всеки курс (6 курса). Тя доказва, че планът на лечение с шест курса е много ефективен за прогресивно намаляване на болката при дисменорея, като в крайна сметка я елиминира напълно при всички 22 пациентки. При данните от корелационния анализ също се отчита сигнификантно увеличаване във всичките области и по-специално в качеството на живот след лечението, което е резултат от приложената експериментална методика. Изследването установява статистически значими разлики между експерименталната и контролната група по отношение на същественото подобрене в качеството на живота на лицата от експерименталната група.

Прецизната статистическа обработка на данните и направения анализ позволява на докторантката да обоснове необходимостта от прилагане на концептуален модел за обучение на акушерки, включващ основни знания за акупунктурата и моксиотерапията, както и тяхното практическо прилагане в дейностите свързани с женското здраве. Моделът основно набляга на безопасната практика, компетентност и базираната на доказателства интеграция на ТСМ с конвенционалната медицина.

Изводи и препоръки

Базиран на анализа и проведените проучвания от дисертационния труд са обосновани и логически систематизирани 5 извода, които дават пълна представа за резултатите от разработката. Изводите са конкретни, но в същото време и изчерпателни и отразяват изцяло получените от изследването най-важни заключения.

От особена важност са направените препоръки за профилактика в гинекологичната и акушерска практика, и ефективното управление на болката при пациенти с тежка дисменорея, използвайки методите на китайската традиционна медицина. Докторантката отправя препоръки и към образователните институции за допълнително обучение и следдипломна квалификация по акупунктура и моксиотерапия за акушерки.

Оценка на приносите

Изцяло приемам научните приноси, които резултатите от направеното проучване и формулираните изводи очертават:

Теоретико-методологични приноси:

1. Дефиниране на същностните особености и основните характеристики на болковия синдром, респ. дисменореята, на базата на задълбочено проучване на съвременната специализирана литература (около 95% китайска и американска).
2. Систематизираният литературен обзор има теоретико-приложен принос, който дава възможност на специалистите да ползват една ценна алтернатива за управление/лечение на болковия синдром в гинекологията, респ. дисменореята, с методите на китайската медицина – акупунктура, моксиотерапия, аурикулотерапия.
3. Изведен е, за първи път в българската изследователска практика, анализ на физиологичните особености и патологията на женския организъм във фертилната възраст според теорията на китайската медицина.
4. Изведен е, за първи път в българската изследователска практика, анализ на лечебните принципи в гинекологията според китайската медицина.
5. Изведен е, за първи път в българската изследователска практика, анализ на теоретичните и лечебните принципи относно дисменореята според китайската медицина.
6. Обсъдени са специално, за първи път, варианти на лечебни програми според китайската медицина, както и са представени профилактични мерки за дисменорея.
7. Съставен е, за първи път, авторов специализиран китайски медицински речник с подробно тълкуване на термините, който улеснява четенето на специализираните текстове.
8. Изведено е, за първи път, тълкуване на рецептите според теорията на китайската медицина.

Практико-приложни приноси:

9. Създаден е и е апробиран собствен лечебен алгоритъм и е структурирана методологията, в зависимост от диференцирания синдром на пациентката, за лечение на дисменорея с акупунктура, моксиотерапия и

аурикулотерапия, който е базиран на теоретичните и лечебните принципи на класическата китайска медицина. Проучено е комплексното му въздействие върху степента на тежест и силата на болката при жени с дисменорея, както и за възстановяването на качеството на живота.

10. Изведен е алгоритъм за индивидуално лечение на четири казусни случая, участващи в експеримента, и е направен анализ на ефекта от лечението им според теорията на китайската медицина, както и е обсъждана терапевтичната концепция.
11. Изведени са предимствата при периодичното прилагане на методите на китайската медицина, на базата на проведените лечебни курсове между месечните менструации за управление на болката и за балансиране на качеството на живота на страдащите жени, като са предложени препоръки в тази посока.
12. Съставен е, за първи път в педагогическата практика, концептуален модел за оптимизиране ролята на акушерката при управление на болковия синдром в гинекологията чрез използване на китайските методи за лечение - акупунктура, моксиотерапия и аурикулотерапия.

Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторанта Зоя Горанова представя 4 публикации, свързани с темата на дисертационния труд, представени в списания с научно рецензиране и 1 участие в Национален форум по Здравни грижи.

Автореферат

Представеният автореферат в обем от 92 страници е оформен съгласно законовите изисквания, с високо качество на илюстративния материал и отразява в стегнат вид, коректно и в пълнота дисертационния труд.

Лично участие на докторанта

В предложения дисертационен труд докторанта Зоя Горанова има цялостно участие и всички дадени заключения, приноси и получени резултати са нейна лична заслуга.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представения дисертационен труд „Управление на болковия синдром в гинекологичната практика“ на докторант Зоя Горанова изпълнява всички изисквания на завършена докторска дисертация - с ясно определени цел и задачи, адекватно подбрана методика, компетентен анализ и приноси с

теоретична и приложно-практическа значимост, което напълно отговаря на критериите на Закона за развитие на академичния състав в Р. България и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в МУ – Варна.

Дисертационният труд показва, че докторанта притежава задълбочени теоретични и практически знания и демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Въз основа на комплексното оценяване на дисертационния труд и автореферата, **давам своята положителна оценка** и предлагам на почитаемото Научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на **Зоя Кирилова Горанова** по професионално направление 7.4 Обществено здраве от област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт и научна специалност „Управление на здравните грижи“.

07.09.2025 г

Изготвил рецензия

проф. Деляна Хаджиделева, дм

Заличено на основание чл. 5,
§1, б. „В“ от Регламент (ЕС)
2016/679